

## **ІНФАНТИЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ МОТИВАЦІЇ У СКОЄННІ ЗЛОЧИНУ**

**Петровчан Діана Михайлівна**

*студентка III курсу факультету психології, політології та соціології*

*Науковий керівник: Ташматов Вячеслав Абдуллайович*

*кандидат психологічних наук,*

*доцент, доцент кафедри психології*

*Національний університет «Одеська юридична академія»*

*м. Одеса, Україна*

Інфантильність як психологічне явище дедалі частіше розглядається не лише як риса особистості, а й як чинник, що може впливати на мотиваційну сферу індивіда, зокрема у контексті протиправної поведінки. Поняття інфантілізму було введено ще у XIX столітті для опису дорослих осіб, чия поведінка зберігає ознаки дитячості. Зокрема зазначалось, що термін «інфантілізм» уведений для позначення поведінки дорослих людей, що імітують дитячість [5]. У сучасному розумінні це явище охоплює емоційну, соціальну та поведінкову незрілість, що проявляється у невмінні брати відповідальність, імпульсивності та залежності від зовнішніх обставин.

Інфантильність не є однозначно негативною характеристикою. Дослідники звертають увагу на те, що певні її риси можуть мати адаптивний потенціал. Так, підкреслюється, що інфантильні люди часто зберігають безпосередність, креативність і здатність дивитися на світ з незвичного ракурсу [5]. Вони можуть бути емоційно відкритими, щирими у вираженні почуттів, схильними до оптимістичного сприйняття дійсності. Проте в контексті правової поведінки більш значущими є інші аспекти – зокрема труднощі з формуванням відповідальності та самоконтролю.

Однією з ключових характеристик інфантильної особистості є уникнення відповідальності. Нездатність брати на себе відповідальність значно ускладнює як особисте, так і професійне життя, а в умовах соціального конфлікту чи фрустрації може ставати підґрунтям для девіантної поведінки [3]. У мотиваційній структурі такої особи часто переважають ситуативні імпульси над усвідомленими цілями. Відсутність сформованої системи довгострокових цінностей знижує здатність прогнозувати наслідки власних дій, що є важливим елементом правої поведінки.

У кримінально-психологічному аспекті інфантильність може виступати чинником, який послаблює внутрішні механізми контролю. Особа з ознаками емоційної незрілості схильна до імпульсивних рішень, керується миттєвими бажаннями та потребами. Якщо такі потреби не задовольняються соціально прийнятним шляхом, можливе звернення до протиправних способів їх реалізації. Водночас мотивація злочину у таких випадках часто не має складної раціональної структури, а ґрунтується на афективних реакціях – образі, ревнощах, почутті несправедливості.

Особливу роль відіграє егоцентризм, притаманний інфантильній особистості. Нездатність враховувати інтереси інших, прагнення до негайного задоволення власних потреб та небажання йти на компроміс створюють підґрунтя для конфліктної поведінки. Егоцентричність і відмова йти на компроміси ускладнюють взаємодію з оточенням, що може спричинити соціальну ізоляцію або агресивні реакції у відповідь на обмеження [2]. У криміногенних умовах це підвищує ризик правопорушень, особливо насильницького або корисливого характеру.

Варто враховувати, що інфантильність формується під впливом соціалізації. Надмірна опіка, відсутність чітких меж і вимог у дитинстві, нестача послідовності у вихованні можуть сприяти закріпленню моделей поведінки, в яких відповідальність перекладається на інших. Якщо особа не засвоює зв'язок між вчинком і наслідками, її правосвідомість залишається на низькому рівні. У такому випадку правові норми сприймаються не як внутрішньо прийняті правила, а як зовнішні обмеження, які можна обійти за сприятливих умов.

У структурі мотивації злочину інфантильність може проявлятися у декількох формах. По-перше, це уникнення труднощів законним шляхом. Замість докладати зусиль для досягнення мети, особа обирає простіший, але незаконний спосіб. По-друге, це схильність до групового впливу. Незрілість часто поєднується з потребою визнання, що робить молоду людину вразливою до тиску з боку референтної групи. Участь у правопорушенні може сприйматися як спосіб самоствердження або демонстрації лояльності до групи. По-третє, інфантильність пов'язана з недостатнім розвитком вольової сфери. Особи з низьким рівнем саморегуляції мають труднощі з відтермінуванням задоволення, контролем емоцій та прийняттям зважених рішень. Це особливо актуально у підлітковому та юнацькому віці, коли процес формування особистості ще не завершений. Водночас хронічна інфантильність у дорослому віці може набувати стійкого характеру та впливати на кримінальну поведінку.

Необхідно також розрізняти інфантильність як рису характеру та як прояв психічних порушень. У першому випадку йдеться про

особливості особистісного розвитку, які можуть коригуватися за допомогою виховання, психокорекції та соціального впливу. У другому – можливе поєднання з глибшими психологічними проблемами, що потребують спеціалізованої допомоги. Інфантилізм стає проблемою тоді, коли він починає перешкоджати досягненню цілей і завдає шкоди оточуючим [4]. У кримінальному контексті це означає, що межа між особистісною особливістю та криміногенним чинником визначається рівнем соціальної дезадаптації.

Разом із тим не можна зводити причини злочинності виключно до інфантильності. Вона виступає лише одним із елементів складної мотиваційної структури, що включає соціально-економічні умови, вплив середовища, індивідуальні цінності та рівень правової культури. Однак у поєднанні з несприятливими факторами інфантильність може посилювати ризик девіантної поведінки, оскільки знижує здатність особи до самоконтролю та усвідомлення наслідків.

Таким чином, інфантильність як елемент мотивації у скоєнні злочину проявляється через емоційну незрілість, імпульсивність, егоцентризм та уникнення відповідальності. Вона впливає на формування мотиваційних установок, спрощує механізм прийняття протиправного рішення та послаблює внутрішні бар'єри.

#### Література:

1. Андреев О. Соціальна профілактика правопорушень серед молоді : посібник. Київ : Наукова думка, 2019. 256 с.
2. Інфантилізм у дорослих: що це? URL: <https://nakupilo.ua/teksty/infantylnist-u-doroslykh-shcho-tse/> (дата звернення: 04.03.2026).
3. Бех І. Д. Вчинок як духовна константа особистості. Виховання особистості: сходження до духовності : наук. вид. Київ : Либідь, 2006. С. 153–246.
4. Форманюк Ю. В. Егоцентризм як прояв інфантильності. *Наука і освіта*. 2013. № 7. С. 98–102. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO\\_2013\\_7\\_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2013_7_23) (дата звернення: 04.03.2026).